

Az Aggteleki-karszt idegenforgalmi potenciálja

TÓZSA ISTVÁN¹

Az Aggteleki-karszt Baradla–Domica barlangrendszere egyike a világ legnagyobb és legszebb cseppkőbarlangjainak. Az aggteleki és a vele összefüggő dél-szlovákiai karsztvidéket 1995 december elején a Világörökség részének nyilvánították. A látványnak szép, de mostoha megélhetési adottságai miatt mindig szegény vidék gazdaságilag ma is elmaradott mind a két országban. A kedvezőtlen közlekedésföldrajzi helyzetben fekvő és a szerkezetváltás minden terhével sújtott vidék lakossága – mind a magyar, mind a szlovák oldalon – most abban reménykedik, hogy az ENSZ minősítés fellendíti a térség idegenforgalmát, márajószerivel az egyetlen olyan környezeti tényezőjüket, amely potenciálisan a fő megélhetési erőforrásuk lehet.

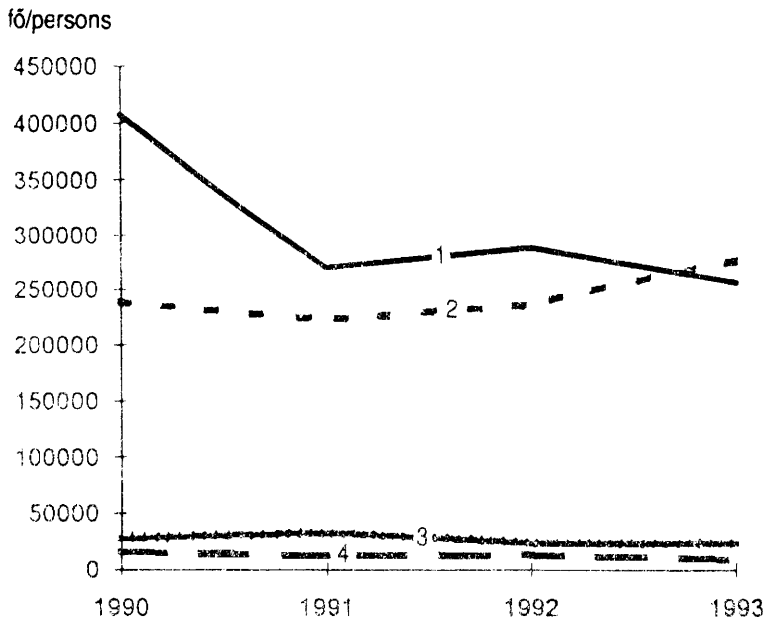
A terület földrajzi helyzete

Az Aggteleki Nemzeti Park (a továbbiakban ANP) Magyarországon, ill. a Juho-slovensky Kras (Dél-szlovák-karszt Szlovákiában egyaránt periférikus, kedvezőtlen közlekedésföldrajzi helyzetben van (TINER T. 1993, 1995) (1. ábra).

A kedvezőtlen elérhetőség okozta hátrány akkor a legszembetűnőbb, ha a Baradla és a Domica-barlangok idegenforgalmát összevetjük egy másik, hasonló nagyságrendű és hasonló esztétikai értékűet képviselő, szintén volt szocialista országban található cseppkőbarlang látogatottságával. Ilyen a szlovéniai Postojna, amely az Isztriai-félsziget és az Adriai-tenger felé vezető nemzetközi idegenforgalmi főútvonal mentén, a délszláv háború kitöréséig évente háromszor több látogatót vonzott, mint a Baradla és a Domica együttesen (2. ábra).

ÉK-Magyarország és DK-Szlovákia között a kedvezőbb minőségű útvonalakon a Sajó és a Hernád völgyébe koncentrálódó határforgalmat a Bódva-völgy, sőt a még attól is félreesőbb Aggtelek nem tudná a kívánatos, nagyobb idegenforgalomért maga felé terelni, s az ANP területét átszelő nagyobb gépjárműforgalom légszennyező hatása a természetvédelem helyzetét is nehezítené. Aggtelek és a hozzá kapcsolódó dél-szlovákiai karszt látványosságai önálló – a terület turizmusában vendégéjszakákat is eredményező – idegenforgalmi célpontként kellene, hogy szerepeljenek, hiszen jelenleg jószerivel csak a néhány órás barlangtúrát jelentő Baradla szerepel a térség elérhető idegenforgalmi „kínálatában”. Ez a látványosság – bármilyen csodálatos is – csak egy Postojna típusú, „átmenő”

¹ MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, 1062 Budapest, Andrássy út 62.

1. ábra. A be- és kilépő személygépkocsi forgalom a magyar-szlovák határátelöhelyeken Aggtelek tágabb térségében az elmúlt években (db/év). (Adatforrás: Közlekedéstudományi Intézet, 1994) – 1 = Tornyosnémeti-Hranicná pri Hornáde; 2 = Bánréve-Král; 3 = Tornanádaska-Host'ovce; 4 = Aggtelek-Domica

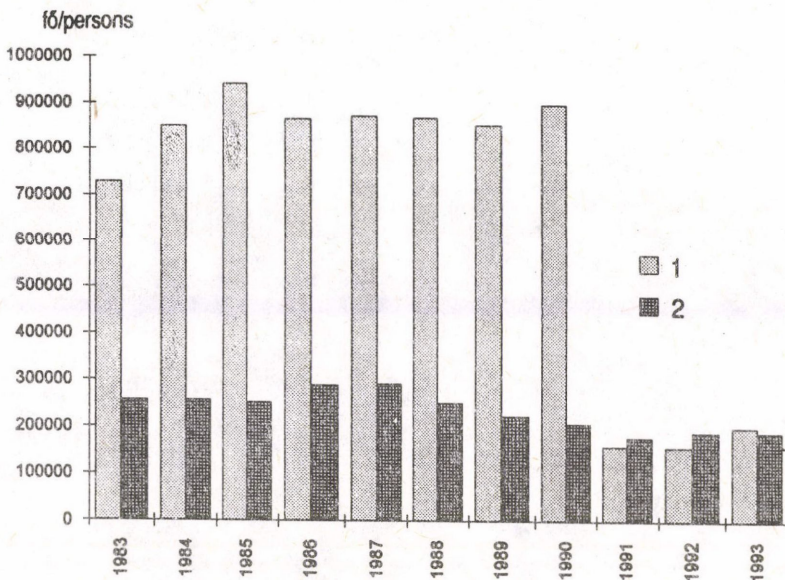
Private car turnover at the Hungarian-Slovak border crossing stations in the wide vicinity of Aggtelek in recent years in unit per year (Source: Institute for Transport Sciences, 1994) – 1-4 = see the Hungarian legend

idegenforgalomnak lehet kedvező adottság, egy forgalmas nemzetközi főút mentén. Már az 1970-es évek végén felismerték, hogy az aggteleki régió idegenforgalmi fejlesztését nem szabad egyedül a Baradlára alapozni.

Az Aggtelek-Domica térség üdülöterület rendezési tervkonceptiója (VÖRÖSS L. 1980) már hat övezetre bontva vizsgálta Aggtelek térségének idegenforgalmi lehetőségeit:

1. Aggtelek, Jósvalfó, Domica (Baradla, Vass Imre és Béke barlangok, szállás, barlangtúrák, barlanghangversenyek, gyógyüdülés, konferencia-turizmus);
2. Kopolya-völgy-Szelcepuszta (szervezett túrák, Derenk, Szádvár);
3. Felső-Bódva-völgy (Alsó-hegy, Esztramos, Martonyi romok, tornanádaskai Hadik-kastély arborétuma, kirándulás, speleológia);
4. Szabadság-barlang környéke (szállás, ifjúsági táborozás, ökológiai nevelés);
5. Galyaság (falusi üdülés);
6. Rakacai-víztároló (vízparti üdülés).

Az aggteleki kínálat bővítés az elmúlt 15 évben sajnos, gyakorlatilag nem valósult meg, noha számos helyi kezdeményezés történt, különösen a falusi üdülés és a gyógyturizmus terén.

2. ábra. A szlovéniai Postojnai barlang és a Baradla–Domica barlangok látogatottsága az elmúlt években. (Adatforrás: Postojnska Jama Turizem, Správa Slovenskah Jask, Aggteleki Nemzeti Park, 1994). – 1 = Postojna; 2 = Aggtelek–Domica

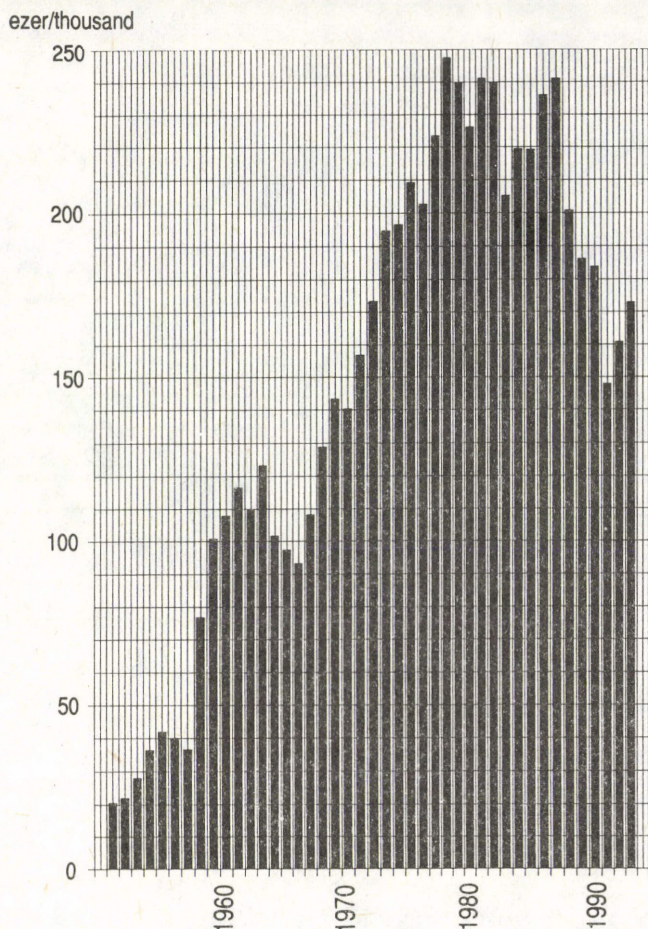
Visitors' turnover of the Slovenian Postojna and the Baradla–Domica caves in recent years. – Source for data and 1–2: see the Hungarian legend

A fenti idegenforgalmi kínálat elérhetővé tételét és megfelelő propagandáját ki kellene egészíteni az aggteleki határátkelő 1995-ben nemzetközivé válásával immár könnyebben elérhető Dél-szlovák-karszt és a Slovenské Rudohorie (Szlovák-érchegység) látványosságaival: Domica, Muran (Murány várának romjai), Krásna Hôrka (Krasznahorka), Roznava (Rozsnyó) műemlékei, Plešivec (Pelsőc) műemlékei, Zádielská doliná (Szádelő-völgy) sziklakanyonja, Slaná dolina (Sajó-völgy), Dobšiná jaskyna (Dobsinai-jégbarlang) és Gombasecká jaskyna (Gombaszögi-barlang).

A fenti kínálat immár vendégéjszakás úticéllá avatná Aggtelek térségét, egyszersmind a Kelet-Magyarországról a Tátra-vidék felé tartó autós turizmus egy részét a Bódva völgyébe, ill. Aggtelek, s onnan Dél-Szlovákia felé térítené.

A Baradla-barlang idegenforgalma

Az Aggteleki-karszt legfőbb (s gyakorlatilag máig az egyetlen jelentős) idegenforgalmi kínálata a Baradla. A barlang legszebb, szépirodalmi értékű, egyszersmind tudományos ismertetései JAKUCS L. 1975, 1993 adja. A barlang látogatottsága az 50-es

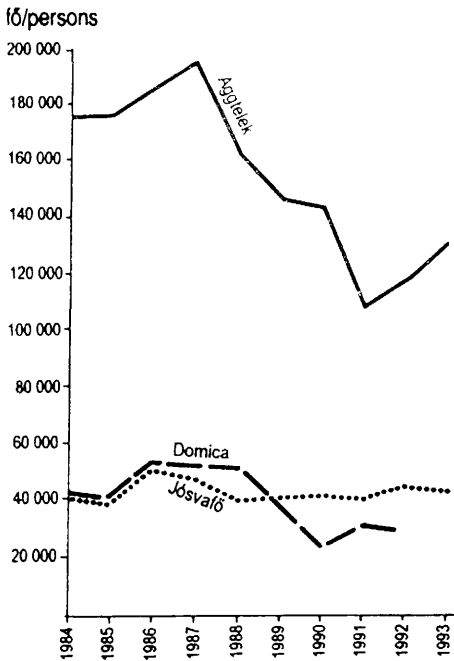
3. ábra. A Baradla-barlang vendégforgalma 1951–1993 között. (Adatforrás: 1. a 2. ábránál)

The number of visitors in Baradla Cave, 1951–1993. (Source: see Fig. 2.)

évekbeli évi 20 000 főről 1978-ban érte el a csaknem 250 000 fős maximumot, közelében. Az 1991. évi, 150 000 látogatóra való visszaesést követően újra növekszik a barlang vendégforgalma (3. ábra).

A barlang látogatóinak térbeli megoszlását a 4. ábra szemlélteti: a legtöbb turista az aggteleki szakaszhoz érkezik. Mintegy negyedannyi a látogatók száma a szlovákiai Domicá-ágban, ill. a jósvafői–vöröstói túrákon. Az 1990–1991. évi forgalmi visszaesés Jósvafőn nem volt tapasztalható.

A Baradlát felkeresők időbeli megoszlása (5. ábra) szerint a tél (novembertől februárig) holt szezon, az éves vendégforgalom havi 1–1%-ával. Az igazi szezon május (23%) és a nyári hónapok (13–18%). Májusban, júniusban, ill. szeptemberben és október-

4. ábra. A Baradla barlangrészeinek látogatottsága az utóbbi években. (Adatforrás: 1. a 2. ábránál)

The visitors number in the parts of the Baradla in recent years. (Source: see Fig. 2.)

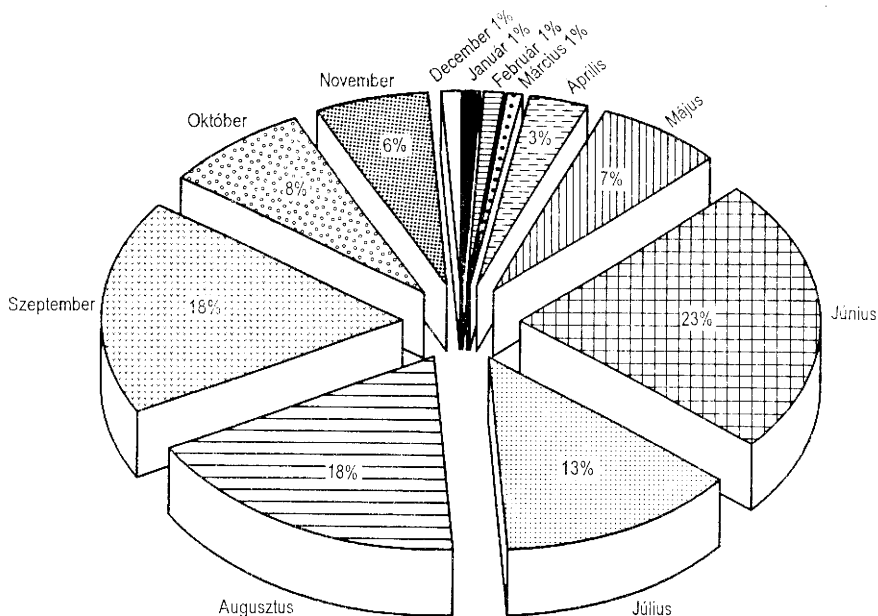
ben elsősorban az iskolai tanulmányi kirándulások növelik meg a látogatók számát (6. ábra). A legtöbb tanulmányi kirándulás viszont nem eredményez a térség idegenforgalma szempontjából olyan fontos vendégéjszakákat.

Ez nyomban kiderül, ha összehasonlítjuk a barlang éves átlagos vendégforgalmát (kb. 180 000 fő) a helyi szálláshelyek éves, igénybe vételének mértékével: az aggteleki autós-kemping, a faházak és a Barlangszálló éves vendégszáma átlagosan összesen mindössze 15 ezer fő. Az aggteleki Cseppkő Szállodáé 5000 fő, míg a jósvafői Tengersizem Szállóé 3500. A csekélyebb volumenű fizetővendéglátás és magán-szállások nélkül tehát a Baradlához kapcsolódó szállások éves forgalma 20–24 ezer főre tehető. Ez azt jelenti, hogy a barlangot meglátogató turisták közül csak minden 8. vagy 9. tart igényt szállásra (legtöbbször csak 1–2 vendégéjszakára) és vesz igénybe egyéb helyi szolgáltatásokat, vagyis segíti a helyi népesség megélhetését. Egyrészt ezen az arányon kell javítani, ha a térség lakossága az idegenforgalomra, mint megélhetési forrásra kíván számítani; másrészt az 1%-os éves forgalmi részese-
désű holt szezon hónapjaiban kellene nö-

velni a forgalmat. Mindez természetesen nem érhető el, ha csak a Baradla jelenti az egyedüli idegenforgalmi vonzó tényezőt a térségben; ha a helyi lakosság társadalmi gazdasági erőforrásai nem állnak vagy (akár természetvédelmi megkötések miatt) nem állhatnak szabadon az idegenforgalom szolgálatába úgy, hogy közben – saját jól felfogott gazdasági érdekükben is – védjék az ANP természeti környezetét, miként teszik azt a svájci vagy kanadai polgárok saját hazájukban.

Természetvédelem kontra idegenforgalom?

Az idegenforgalom és kísérői (vendéglátás, szállodaipar, gépjárműforgalom, kommunális jellegű szennyeződések, a létesítmények ellen és a természeti értékek rongálására irányuló vandalizmus) megterhelik a védeni szánt természeti környezetet. A természetvédelmi előírások betartása különösen a szennyeződésre érzékeny karsztos területeken fontos, ahol a felszín alatti gazdag formakincset is védeni kell. A karsztos területek természeti szépségei viszont jelentős idegenforgalmat vonzanak. Milyen a természetvédelem és az idegenforgalom viszonya ma az ANP térségében?

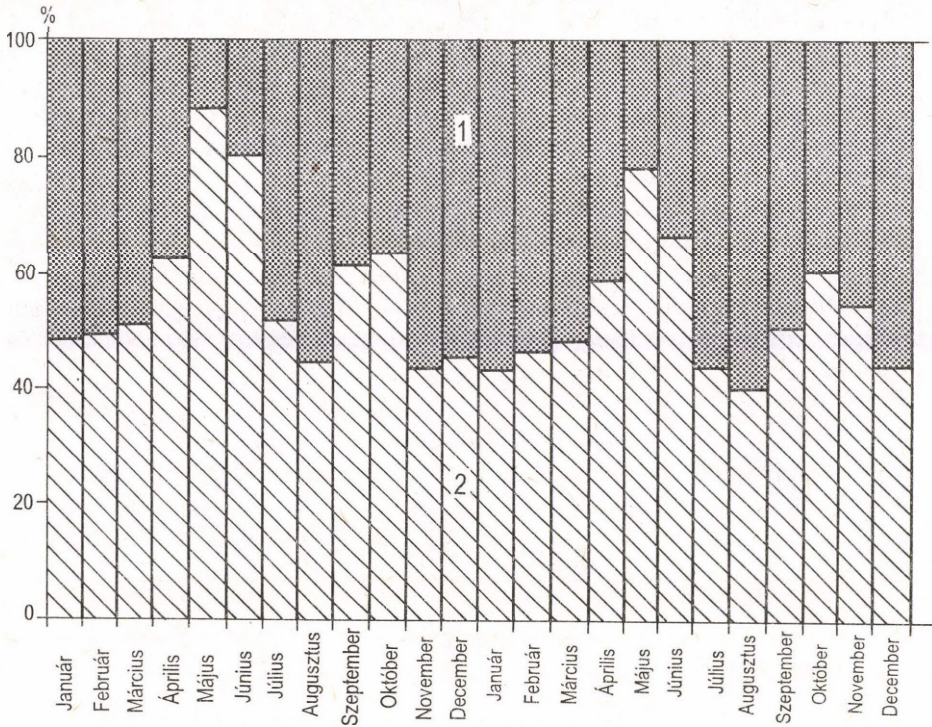
5. ábra. A Baradla látogatóinak átlagos megoszlása havonként. (Adatforrás: 1. a 2. ábránál)

Average distribution of the Baradla's visitors by months. (Source: see Fig. 2.)

BERÉNYI I. (1979) felmérése szerint a 70-es években Jósvafő aktív népességének 40%-a az iparban, 14%-a pedig közvetlenül az idegenforgalomban tevékenykedett, s a tömegturizmus akkori virágzásából ítélve az idegenforgalmat egyre növekvő jelentőségű megélhetési forrásnak tekintették. Mára az általános recesszió miatt az ANP vezetősége szerint a barlangi programok, hangversenyek iránti érdeklődés is megcsappant. A gyógyüdülési adottságok is válságba kerültek, hiszen a Béke-barlangra telepített jósvafői faházás „gyógy szállót” régebben üzemeltető Borsodi Szénbányák a Társadalombiztosításnak adta át a rendkívül költségessé vált gyógykezelési jogot.

A Baradla – mint arról már volt szó – még mindig csak az Aggteleki-karszt „egynapos” attrakciója, s így nem vonz vendégéjszakákat, vagyis jelentős, érdemi idegenforgalmat. Jósvafőn a fizetővendéglátó szállás helyek száma 1995-re 3–4-re csökkent az 1990-es 15–17-hez képest. A bányászat megszűnésével és a tsz. melléküzemágak bezárásával, az Aggteleki-karszton is megszűnt az ipari tevékenység. Jósvafőn és Aggteleken a természetvédelmi rendelet értelmében nem is telepíthető. A mezőgazdaság természeti adottságai kedvezőtlenek. A megcsappant idegenforgalom kínálta munkalehetőség (ANP, vendéglátás) kevés és jobbra csak a nyári félévre korlátozódik;

A polgármesteri hivataltól kapott információk alapján 1995-ben Aggteleken a munkanélküliség 30%-os volt. A környékbeli falvak lakossága tőkeszegény, tartalékaikat felélték, a helyi kezdeményezésű vállalkozásoknak kicsi a mozgástere. (A Baradla aggteleki bejárata környéki kirakodóárusok 90%-a pl. nem helyi illetőségű, s ez a kínált ajándéktárgyak univerzális jellegéből is meglátszik.) Az aggteleki polgármesteri hivatal

6. ábra. A Baradla látogatói közötti felnőtt-gyermek arány. (Adatforrás: l. a 2. ábránál). – 1 = felnőttek; 2 = gyermekek

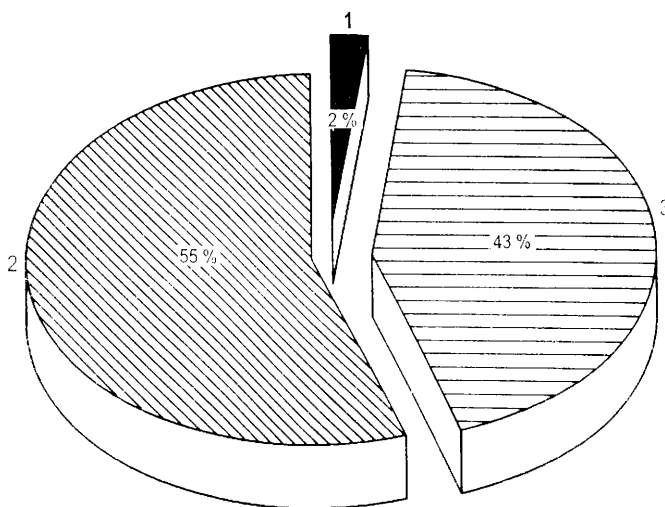
Ratio of adults and children among the visitors of the Baradla. (Source: see Fig. 2.) – 1 = adults; 2 = children

szert a természetvédelem miatt meg nem valósítható erdőprivatizáció kompenzációjának elmaradása, a tűzifa-gyűjtés korlátozása és egyes természetvédelmi intézkedések (pl. az ANP szakhatósági véleményeztetési eljárása, az apróvadak hiánya miatt a baromfi-állományt dézsmáló csúcsragadozók betelepítése) társadalmi feszültséget kelt a térségben. A helyi idegenforgalmi vállalkozások mélypontjára utal az is, hogy 1995-ben Aggtelek 25 millió Ft-os költségvetése mellett idegenforgalmi adókból csak 300 ezer Ft folyt be; ugyanez az arány Jósvafőn 12 millió Ft mellett 40 ezer Ft. A hazánkban új fogalomnak számít „megélhetési bűnözés” a lakosság faigényén és a gyógynövények gyűjtése során okoz problémát az ANP területén (KÁRMÁN I. 1996). KISS É. (1995) tanulmányában, Magyarország hátrányos helyzetű válságrégióinak vizsgálatában a Cserehát Ny-i részét is típusterületként vizsgálta. Az ott feltárt reménytelen gazdasági helyzetet tükröző megállapítások érvényesek a Galyaság és a Felső-Bódva-völgy településeire is, azzal a különbséggel, hogy ezeken a településeken az ANP közelsége miatt az idegenforgalom jelenti az egyetlen reális gazdasági reménysugarat.

A fentiekből, úgy tetszik, hogy a helyi lakónépesség idegenforgalomra számító várakozása és az ANP idegenforgalmi vonzást serkentő, deklarált szándéka (KRIVÁN B.

1994) nem talál egymásra. Ennek megerősítése, ill. megcáfolása céljából 1995 elején az aggteleki és a jósvafői általános iskola tanárainak a közreműködésével egy kérdőíves felmérést végeztünk a két településen (1. melléklet). Az iskolás gyermeket eltartó aggteleki családok között szétosztott 150, és a jósvafőieknek kiküldött 30 kérdőív közül összesen 173 értékelhetően kitöltöttet kaptunk vissza. A kérdőívek kiértékelése után íme néhány fontosabb következtetésre alapot adó megállapítás:

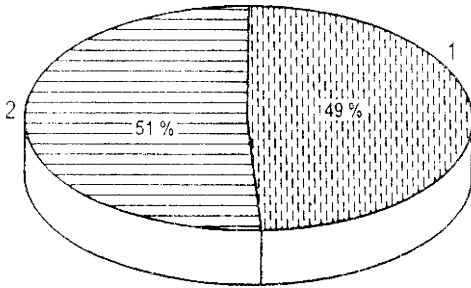
A helyi népesség reprezentánsai Aggteleken és Jósvafőn túlnyomó többségükben (98%) támogatják a helyi idegenforgalom növekedését, mégpedig 43%-ban vállalkozásokkal, beruházásokkal, 55%-ban passzívan (7. ábra). Életkor szerinti bontásban a 31–40 évesek 69%-a vállalkozna. Foglalkozás szerinti bontásban a helyi idegenforgalom fejlesztésében a segédmunkások (28%), a szakmunkások (23%) és a szellemi dolgozók (21%) vállalnák a legnagyobb részt; a térség tőkeszegénységét ismerve nem meglepő a vállalkozók alacsony aránya (9%).

7. ábra. A helyi idegenforgalmi vonzerő növeléséhez való hozzájárulási hajlandóság mértéke (Kérdőíves felmérés alapján). – 1 = nem; 2 = igen, passzívan; 3 = igen, aktívan

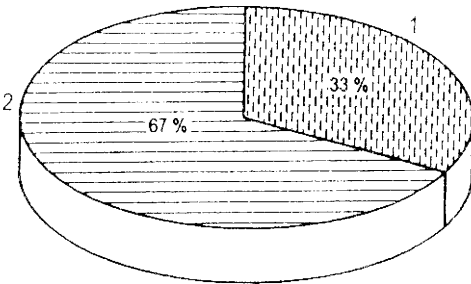
Willingness to the increasing of the local touristic attractions (on polls) – 1 = no; 2 = yes, in a passive way; 3 = yes, in an active way

A felmérés eredménye szerint valóban kell lennie valamilyen feszültségnek a helyi lakosság érdekei és az ANP természetvédelmi politikája között, hiszen a Baradla idegenforgalmi propagandáját a lakosság 51%-a nem tartja megfelelőnek (8. ábra); de azok közül, akik munkahelyük révén függenek a Baradla idegenforgalmától, már 67% vallja azt, hogy ez a propaganda nem megfelelő (9. ábra). A helyi önkormányzat és az ANP együttműködését megítélő negatív válaszok sejtetik leginkább a társadalmi feszültséget. Akik nem

8. ábra. Vélemény a Baradla idegenforgalmi propagandájáról (A válaszadó nem függ a barlang idegenforgalmától) – 1 = kielégítő; 2 = nem kielégítő

Opinion about the efficiency of advertising of Baradla Cave (Among persons non-dependent on the cave's tourism) – efficient; 2 = non efficient

9. ábra. Elégedettség a Baradla idegenforgalmi propagandájával. (A válaszadó függ a barlang idegenforgalmától) – 1 = elégedett; 2 = nem elégedett

Satisfaction with the touristic advertising of Baradla Cave. (Among persons depending on the cave's tourism) – 1 = satisfied; 2 = non-satisfied

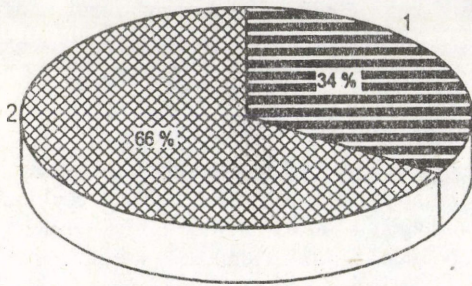
lakosságnak; olyan rendeleteket kellene hozni, amelyek lehetővé teszik az idegenforgalom és a vendéglátás fejlesztését a régióban, hiszen ez létérdeke az ott élőknek, de a látogatók is igénylik. Ugyanakkor tudatosítani kell a vállalkozásba fogó helyi lakosságban, hogy saját, hosszútávú gazdasági érdekük is megkívánja az ANP természeti értékeinek megőrzését és propagálását. Külső tőkét, helyi vállalkozókedvet és munkaerőt kellene a térség idegenforgalmi fogadókészségébe investálni. Külföldi tapasztalatokat kell megismerni, elsősorban a hasonló társadalmi-gazdasági és természeti adottságú régiókból (pl. a Szlovén- és a Morva-karsztról).

függenek a Baradla idegenforgalmától, 66%-ban tételeznek fel nem megfelelő együttműködést a két intézmény között (10. ábra); míg a barlang idegenforgalmától függő megkérdezettek 88%-a ítéli rossznak az együttműködést (11. ábra).

A fenti, jelzés-értékűnek tekinthető vizsgálat szerint az ANP természetvédelmi politikáját a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériumnak – különösen a Világörökség szigorú védelmi kötelezettségeinek tükrében – Aggteleken, Jósvalfőn, ill. a Nemzeti Parkkal határos településeken tartott lakossági fórumok tapasztalatai alapján kellene szabályoznia. A helyi lakosság segítségével nélkül – netán ellenére – a természetvédelem nem lehet életképes.

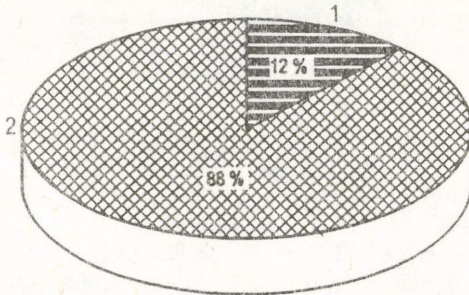
Az is igaz, hogy a természetvédelmi politikának ebben a térségben fokozott a felelőssége: a tradicionális megélhetési erőforrásokhoz a rendszerváltás után visszatérni kénytelen helyi népesség az ellenőrizhetetlen tűzifa- és gyógynövénygyűjtésen túl mezőgazdasági tevékenységet is folytat: a Zombor-lyuk, a Ravasz-lyuk és a többi nagy víznyelő gyűjtőterületét nem-hogy műtrágyával, növényvédő és rovarirtószerekkel kezelni, de felszántani sem lenne szabad! A növényvédő szerek a záporok lefolyó vizével a barlangba kerülve kiirtják a Baradla bennszülött állatvilágát; a felszántott területről behordott anyag pedig eliszapósítja a barlangrendszer (KEVEI-BÁRÁNYI, I. 1996).

A természetvédelmi politikának ezért olyan rendeletek megszületését kellene szorgalmaznia, amelyek új gazdasági létforma lehetőségeket biztosítanak a helyi

10. ábra. Elégedettség a Nemzeti Park és a település közötti együttműködéssel. (A helyben lakó válaszadó nem függ a barlang idegenforgalmától) – 1 = elégedett; 2 = nem elégedett

Satisfaction with the cooperation between the National Park and the settlement. (Among local persons non-depending on the cave's tourism) – 1 = satisfied; 2 = non-satisfied

11. ábra. Elégedettség a Nemzeti Park és a település közötti együttműködéssel. (A helyben lakó válaszadó függ a barlang idegenforgalmától) – 1 = elégedett; 2 = nem elégedett

Satisfaction with the cooperation between the national Park and the settlement. (Among local persons depending on the cave's tourism) – 1 = satisfied; 2 = non-satisfied

entálhatná pl. a barlangi medve valóságghű alakjának kiállítása. A szakszerűen elkészített, műanyagbúrával védett, szabadtéri látványosság a Baradla idegenforgalmi vonzerejét növelő, világszínvonalú ismeretterjesztő kiállítás lehetne (1. kép). Az ötlet egykori sajtóvisszhangját SZABÓ É. (1976) és DÉNES GY. (1976) egykori újságcikkei jól illusztrálják.

Nem elég a társadalmi erőforrások mobilizálása. A Baradla mellett ismertebbé, idegenforgalmi értelemben elérhetővé és nyitottá kell tenni Aggtelek tágabb környékének látványosságait, műemlékeit és természeti szépségeit azért, hogy tartós, több vendégéjszakát jelentő úticéllá váljon a térség. Ebben elengedhetetlen a karszt szlovák oldalával való szoros együttműködés; mindkét oldal kölcsönös propagandájával. Az M3-as autópálya Miskolcig való kiépítése olyan előny lesz az aggteleki turizmus számára is, amely több külföldi vendég látogatását és fogadását teszi lehetővé. A Baradla és a Béke barlangok pormentes, magas páratartalmú levegőjére igazi gyógy szálló vagy szanatórium is telepíthető, a gyógyturizmus vonzáskörzetébe emelve a térséget. A Nemzeti Park körüli településeken a vadász-, horgász- és a lovasturizmus fejleszhető. A galyasági népi építészetnek megfelelően rekonstruált, a falusi üdülést szolgáló szálláshelyek építésére is mozgósít helyi erőforrásokat a vidék növekvő látogatottsága.

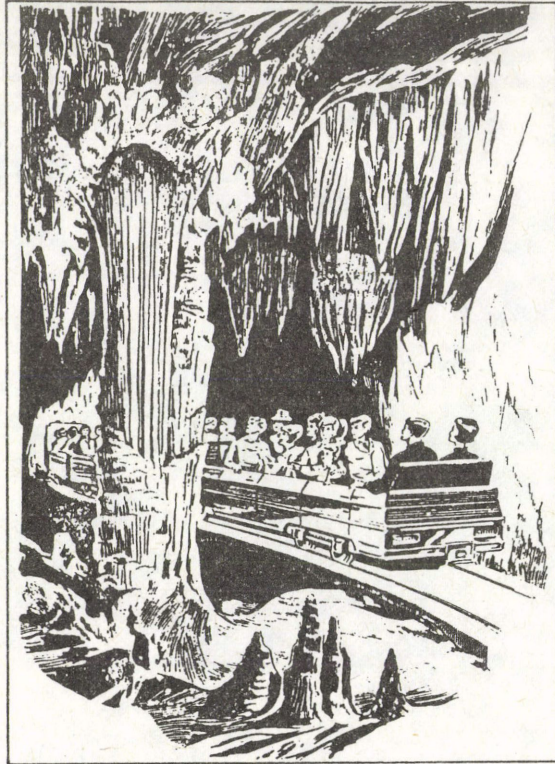
A Baradla idegenforgalmi vonzerejét is tovább lehetne növelni: az aggteleki bejáratok közelében, a szabadban egy újkőkori bükki kultúrájú, egy csiszolt kőkori és egy vaskori telep rekonstrukciója készülhet-ne el, az eredetit utánzó eszközök, lakóalkalmasságok és élethű panoptikum-figurák kiállításával, tudományos alapossággal. Ugyanígy, a barlang környékének jégkorszaki faunáját reprezentálhatná pl. a barlangi medve valóságghű alakjának kiállítása. A szakszerűen elkészített, műanyagbúrával védett, szabadtéri látványosság a Baradla idegenforgalmi vonzerejét növelő, világszínvonalú ismeretterjesztő kiállítás lehetne (1. kép). Az ötlet egykori sajtóvisszhangját SZABÓ É. (1976) és DÉNES GY. (1976) egykori újságcikkei jól illusztrálják.

1. kép. Az aggteleki régi bejárat közelében létesítendő bükki kultúrájú újkőkori kiállítási telep egy részének fantáziaképe.

Imaginary picture of the proposed exhibition of a New Stone Age Bükk Culture settlement and figures at the old Aggtelek entry to the cave

A 70-es évek elejére elkészült egy akkumulátoros barlangi vasút terve is a Vaskaputól a Vörös-tói bejáratig 2 km hosszan (KÓSA T. 1969). A postojnai mintára tervezett kisvasút turisztikai vonzó szerepén túl összekapcsolná a barlang aggteleki és jósvafői idegenforgalmát, amelyet jelenleg csak az 5–6 órás hosszútúra köt össze. Így, az eddig ritkán igénybe vett hosszútúra időtartama 2–3 órára csökkenne és többen fizetnének be rá. A vasútvonal világítását magán a vasúton elhelyezett reflektor oldaná meg, így a jelenlegi ösvényre épített, gyalogosforgalommal sem terhelt betonjárda kivételével, semmilyen villamosvezeték beszerelése és működtetése nem zavarná a barlang ökológiáját és a látványt (2. kép).

2. kép. Az aggteleki akkumulátoros barlangvasút képe a 70-es évekből (SZENES Róbert fantáziarajza)

Drawing of the proposed electric cave train from the 70s (a fantasy by Róbert SZENES)

A Hangverseny-terem mögött kialakított „Csónakázó-tó” nevű barlangszakasz medrének szigetelésével meg kellene oldani, hogy a Styx és az Acheron vize ezen a részen az Alsó-barlangba szökjön. Így, a mintegy 150 m hosszú, 10–20 m széles szakaszon az akkumulátoros, 10 személyes csónakok újra látogatókat szállíthatnának. A vízzel kitöltött patakmeder az aggteleki rész más szakaszain is kitágítaná a barlangi folyosó dimenzióját, növelné az esztétikai élmény intenzitását.

Összefoglalás

Az Aggteleki-karszt és a Dél-szlovák-karszt a Világörökség része lett. Ez fokozott felelősséget jelent a természetvédelem számára, ugyanakkor új lehetőségeket nyit meg az idegenforgalmi erőforrások felszabadítása szempontjából is.

A karsztvidék periférikus helyzete és a szerkezetváltás terhei súlyos gondokat rónak a helyi lakosságra és a helyi közigazgatás tisztségviselőire, akik jószérivel csak az idegenforgalomban vélik meglátni fő megélhetési erőforrásukat.

Jelenleg a helyi társadalom közvetlen gazdasági érdeke és a természetvédelmi politika nem mindenben találkozik. A feszültség jelenlétére egy, a közelmúltban végzett kérdőíves felmérés eredménye is utal. A probléma megoldására egy olyan helyi természetvédelmi politika realizálása lenne kívánatos, amely lehetővé teszi, hogy:

1. az aggteleki és a szlovákiai karsztvidék egyetlen közös turisztikai célponttá váljon (ehhez az első lépés, az Aggtelek–Domica határátkelőhely nemzetközivé nyilvánítása már megtörtént);

2. az aggteleki idegenforgalmi vonzás ne korlátozódjon a Baradla-barlangra, hanem terjedjen ki az ANP és környékének több más objektumára is; ezáltal nem csak egynapos, hanem vendégéjszakás turizmust lehetne remélni;

3. az idegenforgalomba és a vendéglátásba befektetni kívánó külső és helyi tőkét minden lehetséges, a természetvédelemmel összeegyeztethető módon bátorítsák (gyógy-szálló, barlangvasút, kőkori skanzen, csónakázó tó, tájház-fogadók, tereplovaglás, vadász-házak);

4. a helyi lakosság természetvédelmi tudatát propagandával fejlesszék, hogy az partner legyen az ANP értékeinek védelmében, felismerve, hogy ezzel saját megélhetési erőforrását is védi.

Magyarország többi nemzeti parkjaitól eltérően az ANP egy viszonylag sűrű településhálózatú válságrégióban helyezkedik el. A helyi lakosság aktív közreműködése nélkül – netán ellenükre – lehetetlen a természet védelmét megoldani, különösen, ha a lakosság egyetlen megmaradt megélhetési forrásának az idegenforgalmat tekinti. A non-profit természetvédelem és a profitérdekelt idegenforgalom olyan konszenzusát kell megvalósítani, amely a természetvédelem érdekeit úgy tudja összhangba hozni a térség lakossága gazdasági bázisra való helyezésével. Ennek felső szint adminisztratív platformját a természetvédelmi tárca és egy újonnan szervezendő idegenforgalmi minisztérium egyetlen szervezeti egységbe összevont működése biztosíthatná leginkább.

IRODALOM

- BERÉNYI I. 1979. Jósvafő földrajzi adottságainak értékelése, különös tekintettel az idegenforgalomra – Földr. Közl. 27. 1–3. pp. 92–105.
- DÉNES GY. 1976. Barlangi skanzen igen, panoptikum nem! – Idegenforgalom, 1/2. pp. 19.
- JAKUCS L. 1975. Aggtelek. – Borsod-A.-Z. Megyei Tanács, Miskolc, 161 p.
- JAKUCS L. 1993. Szerelmes barlangjaim – Akadémiai Kiadó, Budapest, 315 p.
- KÁRMÁN I. 1996. Aggtelek, a féltett kincs – Népszabadság 54. 60. 20. p.
- KEVEI-BÁRÁNY, I. 1996. Functioning of the Karst-ecological System – Acta Geogr. Szegediensis (Megj. alatt)

- KISS É. 1995. Az elmaradott területek és a nem-normatív támogatások – Földr. Ért. 44. 3–4. pp. 213–243.
- KÓSA T. 1969. Az aggteleki Baradla-barlang vasúttervezése – Borsodi Mszaki és Ipargazdasági Élet 3.
- KRIVÁN B. 1994. Aggtelek, a vendégváró barlangparadicsom – Magyar Hírlap IX. 28. (Riport Baross Gáborral, az Aggteleki Nemzeti Park igazgatójával)
- SZABÓ É. 1976. Őskori skanzen Aggteleken. – Idegenforgalom 11. 10. p.
- TINER T. 1993. Potenciális határátkelőhelyek Borsod-Abaúj-Zemplén megyében – Műhely VI. 3. 22 p.
- TINER T. 1995. Határátlépő nemzetközi személyforgalmunk néhány földrajzi jellemzője – Földr. Ért. 44. 3–4. pp. 289–300
- VÖRÖSS L. 1980. Az Aggtelek–Domica térség üdülőtérületi rendezési tervkonceptiója – ÉVM, VTI, Budapest, Témazám: 2158/76.

TOURISTIC POTENTIAL OF THE AGGTELEK KARST REGION

by *I. Tózsza*

S u m m a r y

The Aggtelek Karst and the South Slovak Karst were declared part of the World Heritage. It is a larger responsibility of nature conservation and a new possibility for tourism at the same time. The peripheral situation of the karst area and the problems springing from the economic transition worsen the burden upon the local population. Their only hope seems to be tourism. At present the immediate economic interest of the local population does not meet that of the nature conservation policy. The tension was also found by a questionnaire investigation carried out recently.

Such a nature conservation policy should be realised to overcome difficulties, which:

1. Regards the Aggtelek and the Slovak Karst as one touristic destination (the first step was to open the Aggtelek–Domica bordercrossing station to international traffic).
2. Makes the Baradla Cave not the only touristic attraction of the karst region, thus visitors will stay in the area for several days instead of a daytrip characteristic today.
3. Encourages foreign and local capital wishing to invest in the region by all means being not alien to nature protection (cave sanatorium hotel, cave train, Stone Age settlement and cavemen in an open air exhibition, rowing lake in the cave, rural houses as inns, cross country riding facilities, hunters' houses).
4. Develops the environmental awareness of the local population, making them partners in protecting the Natural Park, having realised it is in their own long term interest too.

The Aggtelek National Park, unlike the other ones in Hungary, is situated in a region with dense settlement network, facing serious economic problems. Without the active collaboration of the local population it is impossible to realise nature conservation policy, especially when the only source of earning a living seems to be tourism in the protected region. The non-profit nature protection and the profit oriented tourism have to cooperate by observing the interests of both nature conservation and the economic prosperity of the local population in such a way that nature protection will gain a wide social basis meanwhile.

Translated by the author

1. melléklet. Az aggteleki és jósvafői családok reprezentatív megkérdezésének kérdőíve (1995)

1. FÉRFI – NŐ
2. ÉLETKORA: ÉV
3. ISKOLAI VÉGZETTSÉGE:
4. FOGLALKOZÁSA:
5. MUNKAHELYE:
6. HA MUNKANÉLKÜLI, AKKOR AZ UTOLSÓ MUNKAHELYE:
7. LAKÓHELYE: AGGTELEK – JÓSVAFŐ
8. MIÓTA LAKIK ITT?
- a) itt születtem
- b) éve
9. HA NEM ITT SZÜLETETT, ELŐZŐ LAKÓHELYE:
10. ÖN ÉS CSALÁDJA ANYAGILAG FÜGG-E AZ AGGTELEKI BARLANG IDEGENFORGALMÁTÓL?
- a) igen
- b) nem
11. HA IGEN, MILYEN FORMÁBAN? (TÖBB VÁLASZ IS ADHATÓ)
- a) vendégszobák kiadása,
b) munkahely a szállodaiparban
c) munkahely a vendéglátásban
d) munkahely a kiskereskedelemben
e) munkahely a nemzeti parknál
f) egyéb:
12. HA VAN KAPCSOLATA AZ IDEGENFORGALOMMAL, A CSALÁDI JÖVEDELEM MILYEN RÉSZÉ SZÁRMAZIK INNEN?
- a) kb. egynegyede
- b) kb. fele
- c) kb. háromnegyede
- d) az egész
13. VAN-E KIADÓ SZOBÁJA?
- a) igen
- b) nem
14. HA IGEN, A SZOBÁK SZÁMA:

15. A SZÁLLÁSON KÍVÜL NYÚJT-E MÁŠ SZOLGÁLTATÁŠT IS?

- a) nem
- b) reggeli
- c) teljes ellátás
- d) egyéb

16. HA JELENLEG NEM AD KI SZOBÁT, A JÖVŐBEN TERVEZI-E?

- a) igen
- b) nem

17. HA A BARADLA BARLANG ÉŠ A KÖRNYÉK IDEGENFORGALMA JELENTŐSEEN NÖVEKEDNE, AZAZ SOKKAL TÖBB TÜRISTA ÉRKEZNE, ÖN EZT

- a) támogatná és valamilyen szolgáltatásban vállalkozásba is kezdene
- b) helyeselné, de passzív maradna
- c) helytelenítené, de passzív maradna
- d) tiltakozna ellene

18. MUNKÁVAL VAGY ANYAGILAG HOZZÁJÁRULNA-E A HELYI IDEGENFORGALMI VONZERŐ (A TÁJ ÉŠ TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK) NÖVELÉSÉHEZ?

- a) igen
- b) nem

19. SZÁNDÉKÁBAN ÁLL-E ELKÖLTÖZNI LAKÓHELYÉRŐL?

- a) igen
- b) nem

20. HA IGEN, HOVÁ?

21. MIKOR JÁRT UTOLJÁRA A BARLANGBAN?

22. KIELÉGÍTŐNEK TARTJA-E AZ AGGTELEKI BARLANG IDEGENFORGALMI PROPAGANDÁJÁT?

- a) igen
- b) nem

23. KIELÉGÍTŐNEK TARTJA-E A NEMZETI PARK ÉŠ AZ ÖN TELEPÜLÉSE KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉŠT?

- a) igen
- b) nem

24. A TÉMÁHOZ TARTOZÓ TOVÁBBI MEGJEGYZÉSEK:

.....
.....
.....